

ZNAKY NA KOSTI

O jaký předmět jde a co je na něm vyryto? Zamyslete se nad tím, jaká je výpovědní hodnota tohoto nálezu.

Za konec doby stěhování národů na našem území je tradičně považován příchod Slovanů, kteří zde během 6. století n. l. vystřídali germánské obyvatelstvo. Z tohoto období pochází i část zvířecí kosti s vyrytými znaky, která byla nalezena v roce 2017 při výzkumu časně slovanského sídliště v Lánech na Břeclavsku.

Pokuste se odhalit geometrii vyrytých čar a obtáhněte je tužkou. Poté otočte na druhou stranu listu

Srovnejte zakreslené znaky s runami tzv. staršího futharku

Jde o písmo používané během 2. – 7. století mluvčími germánských jazyků. Na obrázku vidíte posledních osm run staršího futharku, z celkového počtu dvaceti čtyř run.

Srovnejte svou rekonstrukci a nákresem, který vznikl při runologickém rozboru nalezené kosti.

Kost byla radiokarbonovou metodou datována do rozmezí let 585–640, tj. již do doby po odchodu posledního germánského kmene žijícího na našem území – Langobardů. Zdá se však, že Slované na jižní Moravě přicházeli do kontaktu s germánským světem i poté. Předkládaný nález je prvním přímým dokladem tohoto slovansko-germánského kontaktu.

Byl nápis na archeologickém nálezu z Lán napsán správně, nebo s chybami? Zamyslete se nad tím, jaké to mohlo mít důvody. Diskutujte o tom, kdo mohl být autorem vyrytého nápisu a jak se kost s germánskou abecedou dostala na slovanské sídliště.

...

Závěrečná interpretace – pro učitele:

Nález kosti s germánskou runovou abecedou v kontextu časně slovanského sídliště je prvním archeologickým nálezem, který dokládá kontakt mezi Slovany a Germány (Langobardy) na našem území. Langobardi byli posledním germánským kmenem, který sídlil na jižní Moravě. Podle písemných pramenů se roku 568 přesunuli do Itálie, kde založili Langobardské království. Nicméně tento nález je důkazem toho, že mezi Slovany a Germány probíhal na jižní Moravě kontakt ještě kolem roku 600 a podporuje názor, že tzv. stěhování národů neprobíhalo systematicky jako přesuny veškerého obyvatelstva, po němž se území zcela vyprázdnilo a přesunula se do něj nová skupina. Badatelé dosud vedou diskuse o tom, zda a jak se slovanské a germánské kmeny ve střední Evropě navzájem ovlivňovaly.

Na nalezeném zlomku žebra je zachycena pouze závěrečná část abecedy, resp. šest z posledních osmi run. Je pravděpodobné, že původně byla na žeburu napsána celá runová abeceda. Text tedy neměl představovat konkrétní sdělení, ale byl spíše učební pomůckou. Na základě poměrně neobratného vyhotovení nápisu a vynechání dvou runových znaků se můžeme domnívat, že ho vyryl někdo, kdo se runové písmo teprve učil.

Možnosti řešení badatelského listu:

- 1) **Jednoduchá odpověď:** Jde o kost, na které jsou vyryté germánské runy. Byla nalezena při archeologickém výzkumu slovanského sídliště na jižní Moravě. Nápis obsahuje pár chyb, autor runovou abecedu asi moc dobře neovládal.
- 2) **Dostačující odpověď:** Zlomek žebra, na kterém je vyryta část germánské runové abecedy, byl nalezen na časně slovanském sídlišti na Břeclavsku. Jde o první přímý doklad kontaktu mezi slovanskými a germánskými komunitami na konci doby stěhování národů. Nápis není zcela správný – chybí dvě runy a některé znaky jsou neobratně provedené. Je možné, že autor byl teprve začátečník.
- 3) **Excelentní odpověď:** Předmětem je úlomek zvířecího žebra, na němž se dochovala část germánské runové abecedy. Byl nalezen v kontextu časně slovanského sídliště v Lánech (okr. Břeclav) a datován do období kolem r. 600 n. l. Zápis písma obsahuje pouze runy z konce abecedy, ty však nejsou vyhotoveny zcela správně a dva znaky jsou dokonce vynechány. Nápis mohl sloužit jako učební pomůcka, možná byl vytvořen někým, kdo se runové písmo učil. Jde o důležitý důkaz kontaktů mezi Slovy a Germány na přelomu doby stěhování národů a počátku raného středověku na našem území. Může to ukazovat na jejich vzájemné kulturní a jazykové ovlivňování.

Zdroje:

Macháček, J. et kol. 2021: Runes from Lány (Czech Republic) – The oldest inscription among Slavs. A new standard for multidisciplinary analysis of runic bones, Journal of Archaeological Science 127 (105333). <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305440321000030>

<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/nejstarsim-pismem-slovanu-nebyla-hlaholice-objev-kosti-u-breclavi-ukazal-na-runy-38507>

Klíčová slova: Slované, Germáni, doba stěhování národů, počátek raného středověku, archeologie, runy, futhark, interdisciplinarita, multiperspektivita, sociální vztahy a kolektivní identity, etnicita, jazyk a písmo, gramotnost